

PRODUCTIEF LEREN (PL) HILVERSUM

Probleemanalyse

Jongeren komen op school in de knel door een diversiteit aan problematiek die aan school gerelateerd is of privé. Het onderwijs is vervolgens niet *bereid* en *in staat* om deze jongeren op school te houden en zij verlaten vervolgens ongediplomeerd het reguliere onderwijs. Redenen hiervoor zijn:

- De handelingsverlegenheid van docenten om met moeilijk gedrag om te gaan.
- Met het marginaliseren van het speciaal onderwijs worden steeds minder leerkrachten (goed) opgeleid om met jongeren met problemen om te gaan.
- Regulier onderwijs is onvoldoende flexibel, waardoor jongeren met talenten die niet goed in de bestaande structuren passen vaak uitvallen.
- Toenemende problemen met ouderschap. Steeds meer ouders zijn primair bezig met overleven, het bijhouden van drie baantjes, en hebben minder tijd voor opvoeden.
- In het onderwijs is steeds meer nadruk op excellentie. Leerlingen die minder presteren en uitvallen worden door reguliere scholen daarom niet gestimuleerd om terug te komen en de opleiding af te maken.

Oplossing

Het voor de doelgroep mogelijk maken de schoolloopbaan alsnog succesvol af te sluiten met een diploma op minimaal het niveau van de startkwalificatie en/of het toeleiden naar de arbeidsmarkt of vervolgopleiding.

Productief Leren (PL)

- PL is een stichting, die vijf jaar geleden is opgezet in het kader van aanval op de uitval. Het ministerie van OCW is nauw betrokken. Vanaf 2016 is PL geen pilot meer, maar een officieel erkende werkwijze. In plaats van een stichting wordt het een coöperatieve vereniging, met co-eigenaarschap van onderwijs en zorg (en later evt. ook ondernemers). De gemeenten zijn hierin *in the lead*.
- Zes Gooische gemeenten en het MBO college Hilversum zijn de kernpartners.
- Doelgroep: jongeren van 15-24 jaar die om één of meerdere redenen ongediplomeerd het reguliere onderwijs zijn uitgestroomd, hierdoor veelal thuiszitten en daarom gerekend moeten worden tot de voortijdige schoolverlaters (VSV'ers). Deze jongeren hebben een meer of minder ernstig gestapelde problematiek, zijn overbelast en hebben geen enkele motivatie meer om naar school te gaan. De redenen hiervoor zijn divers: gedragsproblemen op school, problemen thuis, verkeerde vrienden, crimineel circuit, één of meerdere verkeerde opleidingskeuzes of niet toegelaten worden tot de gewenste opleiding.
- PL is een onderwijsvoorziening en moet zich derhalve houden aan de wettelijke eisen van OCW.
- PL heeft een eigen filosofie en een eigen pedagogie. Centraal hierin staan zaken als: iedereen is welkom, geen strafcultuur, geen oordelen, georganiseerde persoonlijke aandacht, uitgaan van de goede kanten, jongeren leren het zelf te doen, onvoorwaardelijke support, de docent als rolmodel, fouten maken mag, maatwerk, community, aanleren van een beroepshouding.

- PL wordt nu ondersteund door twee hoogleraren (Gert van Dijk en Arjo Klamer).
- Op dit moment werkt PL aan kwaliteitsplannen en andere documenten die met de oprichting van de coöperatieve vereniging en de samenwerking met gemeenten en Rijk gepaard gaan. Tevens worden risicoprofielen opgesteld om kennis en kunde te borgen en denkt PL over het uitwerken van een leergang voor docenten.

Aanpak

- Intake: er zijn geen afwijzingscriteria als de leerling gemotiveerd is, mits de regels respect en veiligheid gewaarborgd zijn. De leerling kiest voor PL. Het intakeverslag en de daarin vastgelegde afspraken zijn leidend voor het hele traject. Afspraken worden voortdurend besproken en zo nodig bijgesteld. Inmiddels is er een plaatsingsadviescommissie plus ingesteld die het definitieve akkoord vaststelt (handboek).
- Elke student heeft een individuele leerroute, die gemiddeld zo'n anderhalf tot drie jaar duurt.
- Normale klassengrootte: de klassen bestaan uit zo'n 25 leerlingen. Er is niet gekozen voor kleinere klassen omdat jongeren belang hechten aan het meedraaien in een 'gewone' klas: ze willen niet het 'speciaal onderwijseffect'. Voor jongeren met problemen die het hen onmogelijk maken om in een groep les te krijgen is er een speciale dag met individueel onderwijs.
- Docent als regievoerder: elke docent is mentor van elke leerling uit zijn klas; als spin in het web in het hele netwerk voert de mentor regie over zorg, het onderwijsproces en de stage. Wanneer nodig haalt de docent alle partijen bij elkaar. De docent is 24/7 bereikbaar voor de jongere, ouders en begeleiders en staat tweeënhalve dag voor de klas.
- Opleidingen: in basis zijn er twee opleidingen bij PL: Entree en Niveau 2 Ondernemerschap. Deze laatste opleiding past goed bij de wens het leven op de rails te krijgen. Door stages kunnen jongeren zich in allerlei richtingen specialiseren. Hiernaast doet PL ook staatsexamenbegeleiding.
- Stage: de jongere zoekt zelf een stageplek. PL bemiddelt, ondersteunt en begeleidt intensief.
- Begeleiding naar werk of opleiding na het behalen van een diploma. De leerling wordt vaak nog een aantal jaren gevolgd; een levenslang contract.
- Vanuit het community ideaal worden uitwisselingen georganiseerd en skypen de leerlingen met leerlingen uit bijvoorbeeld Syrië en Kenia. Wereldburgerschap staat centraal bij PL: over je grenzen heen kijken.

Drijfveren

- Leerling: na op meerdere plekken gefaald te hebben en in de steek gelaten te zijn biedt PL een onvoorwaardelijk commitment, maatwerk en een veilige omgeving. PL laat de jongere daarbij niet los tot zij een stabiele basis hebben, in de vorm van een diploma en zo mogelijk een baan of vervolgopleiding.
- School: PL kan leerlingen die op school niet tot hun recht komen helpen toch de diploma te halen.
- Werkgever: toekomstige werknemers opleiden en vormen in hun stageplek. Begeleiding door PL waardoor werkgever ontlast wordt.
- Gemeente: PL is relatief goedkoop door het onvoorwaardelijke commitment van de docenten en de inzet van vrijwilligers.

Gerapporteerde effecten

Jaarlijks heeft PL zo'n 110 leerlingen, waarvan er maximaal vijf tot tien uitvallen (vanwege veiligheid of andere redenen). De andere leerlingen halen een diploma en worden begeleid naar een vervolgopleiding of werk.

Financiering

- PL was een kostenplaats binnen het MBO college Hilversum (onderdeel van ROC Amsterdam). Het geld kwam dus binnen bij ROC Amsterdam, wat lastig werkte door de cultuurverschillen tussen het centrale ROC Amsterdam en het MBO college Hilversum. Verder kwam er financiering voor het project vanuit de VSV-middelen van de RMC-regio.
- De teldatum is 1 oktober. PL krijgt dus onderwijsgeld voor het aantal leerlingen dat op die datum staat ingeschreven. In de maanden ervoor komen ze soms ook al naar PL, maar is er bij PL nog geen geld. Er moet dus geld meekomen van de (vo-)school waar de leerling eerst stond ingeschreven, hetgeen betekent dat de leerling daar ook tot 1 oktober ingeschreven moet blijven. Dat is ingewikkeld, want dan is de leerling ingeschreven bij VO, terwijl hij/zij feitelijk MBO doet. Het is financieel aantrekkelijker als een leerling staat ingeschreven bij een VO school omdat daar meer budget voor zorg bij hoort. Toch kiezen ze ervoor dat PL geen onderaannemer wordt voor VO, want dat wordt te ingewikkeld. PL blijft MBO. De echte vraag is dus: waarom krijgen mbo-scholen minder zorggeld?
- Per 1 januari is PL officieel een coöperatie van de gemeente, het ROC en de vo-scholen (verenigd in Qinas). Jaarlijks maakt de coöperatie afspraken over de principes, bandbreedtes en de begroting. Vervolgens wordt maandelijks verrekend binnen de coöperatie met gebruik van financiële plafonds.
- Een nieuwe ontwikkeling is dat de financiering de jongere volgt: voor alle soorten zorg en hulp één potje. Dit is administratief lastig, met name voor de gemeente, maar men heeft zich eraan gecommitteerd dit mogelijk te maken.
- Met Activity Based Costing worden de uitgaven opgesplitst naar vier categorieën:
 - Normaal onderwijs
 - Extra onderwijs (in de klas, bijvoorbeeld dyslexiezorg)
 - Zorg op school (onderwijszorgarrangementen, schoolmaatschappelijk werk, schuldhulpverlening)
 - Zorg na schooltijd

Alle kostenposten werden vervolgens hierover verdeeld. Op basis van het plaatje dat zo ontstond konden de partijen aan knoppen gaan draaien. Doel: een objectieve verrekening. Je kan zo zien welke kosten waar terecht komen en wat het kost per dag. Zo wordt er voor gezorgd dat een leerling die van een VO school naar PL gaat, het juiste bedrag meekrijgt vanuit alle potjes, zodat PL krijgt wat ze nodig hebben. Dit ABC model is niets nieuws in de bedrijfskunde, maar wel in deze wereld. Het kan van meerwaarde zijn om deze manier van uitsplitsen ook in te zetten bij andere projecten.

BREDER PERSPECTIEF

Transitiedenken

Basaal uitgangspunt is het idee dat jongeren – om een duurzame plaats te krijgen op de arbeidsmarkt en daarmee in de samenleving – een diploma moeten hebben op minimaal startkwalificatieniveau. Alle trajecten bij PL zijn er daarom op gericht om een diploma te halen en vervolgens door te stromen naar werk of vervolgopleiding. Hierom is er ook veel ruimte voor stages.

Urgentie

PL noemt een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die ervoor zorgen dat functies als die van PL steeds vaker nodig worden:

- toenemende problemen met ouderschap en opvoeding;
- afnemende deskundigheid op het gebied van pedagogiek onder docenten;
- toenemende nadruk op excellentie in het onderwijs;
- toenemend aantal jongeren zonder oudersupport.

Bouwstenen succesvolle voorbereiding op werk

Er tekent zich op basis van deze en andere praktijken en onderzoeken een aantal bouwstenen af voor een succesvolle voorbereiding op de arbeidsmarkt. Bouwstenen die nadrukkelijk bij PL naar voren komen zijn:

- Onvoorwaardelijk commitment aan de jongere en zijn of haar doel. PL geeft in principe niet op voordat het doel behaald is: leren zelfredzaam te zijn en het behalen van een diploma/de startkwalificatie.
- Het ontwikkelen van arbeidsvaardigheden door stage.
- Het halen van minimaal een startkwalificatie als ingang in de arbeidsmarkt.

Deze bouwstenen komen ook naar voren in de eigen pedagogie van de stichting.

Wat maakt het lastig, wat zijn de dilemma's?

Perspectief gemeenten

- De gemeente is partner in de coöperatie. Moet de wethouder dan verantwoording afleggen aan de raad voor alle door PL gemaakte keuzes?
- Hilversum treedt op als centrumgemeente. Welke verantwoording is nodig naar de andere gemeenten en hun gemeenteraden?

Perspectief project

- De stichting is een officiële plusvoorziening die zorg en onderwijs verbindt, waarin studenten en ouders 24/7 onderwijs en zorg bij PL kunnen inkopen (via keukentafelgesprek, gekoppeld aan Plaatsingsadviescommissie plus, met jeugdconsulent). Het is de eerste officiële plusvoorziening die diplomeert.
- De landelijk verplichte onderwijstijd: om als onderwijsvoorziening te kunnen bestaan moeten leerlingen een minimaal aantal uren onderwijs volgen. Dat is voor deze doelgroep lastig, omdat zij door gestapelde problematiek vaak afwezig zijn. In PL staat het aanleren van een beroepshouding centraal. Als daarin vooruitgang wordt geboekt krijgen jongeren zin in het halen

van hun diploma en pas dan gaan ze voldoende onderwijsuren maken. Hier is binnen de landelijk verplichte onderwijstijd geen ruimte voor.

- Beperkte financiering.
- Het is lastig geschikte docenten aan te trekken. Ze moeten zowel over pedagogische deskundigheid m.b.t. deze doelgroep beschikken (en met het verdwijnen van SO wordt er steeds minder aan dergelijke deskundigheidsbevordering gedaan) als bereid zijn 24/7 beschikbaar te zijn.

Rol landelijke partijen

Landelijk zou zorggedragen moeten worden voor het structureel borgen van de werkzame elementen die zich in de verschillende pilots en specifiek bij PL bewezen hebben.

Interessant voor anderen/ andere projecten (mogelijk)

Gegeven	Mogelijk interessant voor	Info ontsluiten
Wijze van uitsplitsen van financiën, zodat inzichtelijk is wat een leerling kost per dag zodat het initiatief dat de leerling opvangt naar behoren kan worden gecompenseerd. Leerlingvolgend financiering.	Soortgelijke initiatieven	Site r.o.b. , via werkgroepleden
Wijze van samenwerken tussen gemeenten, ROC en VO scholen.	Gemeenten, ROC, VO, soortgelijke initiatieven	Via leden werkgroep. Beschrijving op site r.o.b.
Voorbeeld/inspiratie voor gemeente (wethouders) hoe je verantwoordelijkheid kan nemen op onorthodoxe manier (wel lastig als er geen PL-achtig initiatief is om te steunen overigens).	Gemeenten, wethouders	VNG
Pedagogie en filosofie	Soortgelijke initiatieven	Platform OZA, eigen (nog op te richten) leergang
Handboek PL	Soortgelijke initiatieven, gemeenten	Nog in ontwikkeling
Promotie op PL door promovendus Universiteit van Tilburg	Soortgelijke initiatieven, opleidingen	Volgt nog